

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Foto: Ringarhultsån, november 2009 © Jens Johannesson

Beverandeplan för Natura 2000-området Ringarhultsån SE0230240

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även bl.a. hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000-områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av t.ex. skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, d.v.s. när det finns risk för skada.

Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehållsförteckning

Området, Ringarhultsån	5
3260 – Mindre vattendrag	9
6270 – Silikatgräsmarker	11
6410 – Fuktängar	12
9010 – Taiga	13
Dokumentation	14
Kartor	16

Bevarandeplan för Natura 2000 - området SE0230240 Ringarhultsån

Kommun: Motala

Områdets totala areal: 133,3 hektar

Markägarförhållande: Privat och Statligt

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-19

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 2000-07-01

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2011-03-01

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

3260 – Mindre vattendrag

6270 – Silikatgräsmarker

6410 – Fuktängar

9010 – Taiga

Området

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som förekommer i området.

Prioriterade bevarandevärden:

Syftet med Natura 2000-området Ringarhultsån är att bevara och vidareutveckla naturvärden knutna till samtliga ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet. Särskild prioritet i bevarandearbetet har mindre vattendrag (3260).

Motivering:

Mindre vattendrag har högsta prioritet då det är naturtypen som är anledningen till att området blev ett Natura 2000-område från första början, samt att vattenkvaliteten är god.

Prioriterade åtgärder:

De prioriterade bevarandeåtgärderna i Ringarhultsån är att bevara den goda vattenkvaliteten och att hävd fortsätter och igenväxning röjs i hävdgynnade naturtyper (6270 och 6410).

Beskrivning av området

Ringarhultsån är en skogså i norra skogsbygden i Motala kommun. Inom sträckan mellan Torsjön och Hålldammarna har ån ett lugnt rinnande lopp i sin övre del. I de nedre delarna finns forsande partier. Ån omges av skog utom i öster där den rinner igenom ett öppet odlingslandskap. På de tre nedersta kilometrarna faller ån drygt 15 meter. Utmed Ringarhultsån finns den storvuxna ormbunken safsa. Förekomsten är känd sedan 1860-talet. Den största lokalen ligger uppströms gården Danmark. Där kan man, utmed en kilometerlång sträcka av ån, finna en riklig förekomst av växten safsa, som kan bli upp till 1,5 meter hög, växande i strandlinjen, företrädesvis i de åavsnitt där stränderna är steniga och vattnet något forsande.

Den omgivande skogen står ända fram till ån, varför strandzonen är beskuggad. Ibland finns våtmarker som en buffertzonen mellan å och skog men på de flesta håll är skogen avverkad och mer eller mindre ung skog gränsar till ån. Något äldre skog finns på ett par platser, bland annat vid den korsande bron strax uppströms Danmark samt i ett område 500 meter söder om Bromossarna. Våtmarkerna är inte närmare inventerade men sannolikt finns avsnitt av översvämningsskogar med intressant kärlväxtflora och större arealer än de idag avgränsade utgör troligen naturtypen 6410. Flera andra intressanta naturområden angränsar till ån som odlingslandskapet vid Å, Stora Bredmossen, Flogen (en s.k. glup med årstidsvariationer i vattenståndet) samt våtmarkerna vid Torsjön.

I ån finns en ganska artrik fiskfauna med bland annat förekomst av bäcknejonöga och elritsa som är lite av karaktärsarter för vattendrag med höga naturvärden. I ån är även abborre, gers, gädda, lake (*Lota lota*, rödlistekategori NT) och mört påträffade. Bottenfaunan har vid inventeringar visat sig ha ett högt antal arter. Bäver finns i området och har lämnat påtagliga spår i form av dammar, hyddor och fällen. Ringarhultsån med sina forspartier och förekomsten av safsa utgör en mycket värdefull och skyddsvärd naturmiljö. Skogsåar av denna typ är sparsamt förekommande.

Uppströms vattendraget i Natura 2000-området, vid De Geersfors, finns en kraftverksdam. Vattnet rinner i två fåror från dammen. Den ena fåran är en spillvattenfåra och den andra fåran går via kraftverket. I spillvattenfåran finns också en kulvert vid en industri. Ytterligare uppströms, halvvägs mellan De Geersfors och Godegård, finns en kvarn med en kvarndamm. Vid dammen finns ett fall som utgör hinder. Luckorna är

borta och därmed dämmer dammen inte upp vattnet uppströms. Inom Natura 2000-området finns hållar som kan vara svårpasserade. Dessa är dock helt naturliga och bedöms inte som vandringshinder.

Inga registrerade fornlämningar finns inom området. Det finns däremot en bebyggelse lämning, ”Gamla Å boställe”, på södra sidan av ån i östra änden av området.

Områdets bevarandemål

Naturtypsspecifika bevarandemål preciseras under respektive naturtyp.

Vad kan påverka området negativt

Naturtypsspecifika hotbilder preciseras under respektive naturtyp.

Gemensamt för de hävdgynnade naturtyperna (6270 och 6410) gäller:

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar området negativt.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar området negativt.
- Spridning av gödsel i området påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

Områdets bevarandeåtgärder

Art- eller naturtypsspecifika åtgärder preciseras under respektive naturtyp.

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Bete	Årligen	Silikatgräsmarker (6270) och fuktängar (6410)	1
Röjning av igenväxning	Vid behov	Silikatgräsmarker (6270) och fuktängar (6410)	1
Röjning av gran	Vid behov	Taiga (9010) och trädklädda icke-naturtypsklassade områden	2
Uppskattning av andel död ved	Inom 10 år	Taiga (9010) och mindre vattendrag (3260)	2
Kontroll av vattenkvaliteten	Inom 10-15 år	Mindre vattendrag (3260)	3

Reglering av skydd och skötsel:

Enligt 12 kap. 8 § MB är brukaren skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden vid all markanvändning i jordbruket. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB förtydligas i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Enligt förordningen (1998:915) om

miljöhänsyn i jordbruket får jordbruksmark tas ur produktion först efter anmälan till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att förbjuda en ändrad markanvändning.

Odlingslandskapspräglade delar av området sköts med medel från EU:s miljöstöd och kan komma att göra det även i framtiden. Miljöstödsreglerna ändras regelbundet och kan i vissa fall ha krav som står i motsättning till Natura 2000-kraven. Natura 2000-naturtyperna måste dock skötas i syfte att målen med Natura 2000-området uppnås.

I och med att området är skyddat som Natura 2000-område krävs samråd med Länsstyrelsen vid avverkningar och röjningar som kan påverka värdena negativt, även t.ex. vid huggningar av enstaka värdefulla träd eller bortförsel av grov död ved. Vid samråd som rör huggningar och röjningar tas kontakt med den förvaltare på Länsstyrelsen som är kontaktperson för Ringarhultsån. Vid samråd som rör skogsbruksåtgärder i skog kontaktas skogsstyrelsen. Eftersom inget direkt hot mot trädvärdena verkar föreligga i dagsläget gör Länsstyrelsen bedömningen att ingen ytterligare reglering krävs för att skydda trädvärdena. Om detta inte räcker i framtiden kan skydd ges i form av t.ex. bildande av biotopskyddsområde, naturvårdsavtal eller annan överenskommelse.

Strandskydd gäller 100 meter från strandlinjen (enligt 7 kap. 13-18 §§ MB). Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden till exempel uppförande av ny byggnad. Undantag från förbudet gäller för till exempel byggnader som behövs för de areella näringarna eller verksamheter som har tillstånd enligt miljöbalken. Inom Natura 2000-området kan dock tillstånd krävas.

För att säkerställa vattenkvaliteten bör kantzoner uppströms Natura 2000-området lämnas obrukade på jordbruksmark och oavverkade i skogsmark. Med stöd av 26 kap. 9 § MB får Skogsstyrelsen meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bibehålla kvalitéerna i ett vattendrag. Nyanläggning av markavvattningsförsämrar vattenkvaliteten och enligt 11 kap. 14 § MB gäller ett generellt markavvattningsförbud i hela länet.

Bevarandeåtgärder:

Vid bete är det värdefullt om hävden planeras så att artrikare ofta torrare delar av Natura 2000-området inte betas under vår och försommar. Detta för att få en god fröspridning och nektar- och pollentillgång för markernas flora och insektsfauna. Enklaste metoden för att åstadkomma detta är att dela in hagmarken i minst två fällor; en torrare artrikare del och en fuktigare mer hävdkrävande del. Under försommaren kan djuren beta i den fuktiga fällan och under högsommaren när flertalet arter har blommat ut och satt frö kan grinden till den torrare delen öppnas och båda fällor betas samtidigt.

Buskar av olika slag, främst blommande och bärande arter, är viktiga att spara, så länge som de inte täcker stora ytor och bildar stora snår eller täcker fornlämningar. Mindre snår ger skydd, bo- och födosöksplatser för många djur.

Igenväxning behöver årligen eller vid behov hållas efter genom röjning. Antropogen näringstillförsel (inklusive tillskottsutfodring av betesdjur) får inte förekomma. Igenväxning av gran är generellt ett problem i skogsnaturtyper som inte är grandominerade. Om igenväxning av gran blir ett betydande problem i de delar som domineras av andra trädslag behöver det åtgärdas genom röjning.

Vattenkraftreglingarna som finns uppströms Natura 2000-området behöver bli miljöanpassade för att framför allt gynna vandrande fiskar. Dessutom skulle en inventering av bottenfaunan i Natura 2000-området vara positiv. Vattenkvaliteten behöver undersökas i området, men även uppströms Ringarhultsån då eventuella utsläpp i De Geersforsån, Gådegårdsån m.m. kan påverka kvaliteten i Ringarhultsån. För närvarande är vattenkvaliteten tillfredsställande i området.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyperna i landet som helhet, medan bevarandetillståndet beskriver aktuellt läge inom Natura 2000-området.

Tabell 2: Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. [Blå färg](#) innebär en förändring av art- eller arealförekomst jämfört med regeringsgodkända uppgifter angivna inom parentes. Länsstyrelsen kommer att föreslå förändringarna vid lämpligt tillfälle. *) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura2000-bevarandearbete. Prioriteringen kan skilja sig från prioriteringen i det specifika området.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd	Sida
3260 - Mindre vattendrag	9,4	Tillfredsställande	9
6270 - *Silikatgräsmarker	0,5	Gynnsamt	11
6410 - Fuktängar	1,2	Otillfredsställande	12
9010 - *Taiga	3,6 (4,2)	Tillfredsställande	13

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Uppföljning av skötseln, som är en viktig del i bevarandemålen, kan eventuellt komma att kontrolleras via den ordinarie kontrollverksamheten för miljöersättningsåtaganden, men bör även följas upp för länets samtliga områden med hävdbehov genom regelbundna analyser för att se vilka områden som ingår i jordbruksblock med miljöersättning.

3260 - Mindre vattendrag

Arealen 9,4 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen omfattar små till medelstora naturliga vattendrag eller delar av vattendrag i flacka landskap samt i skogs och bergslandskap. Naturliga variationer av vattenståndet och skiftande vattendynamik, med lugna till forsande vattendragssträckor, skapar en variation av strandmiljöer och bottenar med förutsättningar för hög biologisk mångfald. Vattendragen har en vegetation med inslag av flytbladsväxter, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor. Naturtypen har en god vattenkvalité och en konnektivitet (fria vandringsvägar och flöde) inom och till anslutande vattensystem.

Öring och stensimpa förekommer oftast i vatten med god kemisk balans och lämpliga lekbottenar. Strandskogen är viktig för naturtypen eftersom den skuggar vattendraget samt att en varierad strandskog med både löv- och barrträd kontinuerligt kan ge en rik förekomst av död ved, både skugga och vedsubstrat är nödvändiga faktorer för många av naturtypens typiska arter.

Bevarandemål

Arealen av mindre vattendrag (3260) ska vara minst 9,4 hektar inom Natura 2000-området Ringarhultsån. Naturtypen behöver en fungerande buffertzon utanför vattenmiljön som skapar kontinuitet i hydrologin, luftfuktigheten och riklig substrattillgång (till exempel död ved och sten). Skuggmiljöer ska prägla hela vattendraget. Vattenkvaliteten ska vara god och vattenståndet ska tillåtas att variera med naturliga årsvariationer. Naturliga erosions- och sedimentationsprocesser ska finnas samt att positiva störningar kan förekomma som periodvis översvämning, tramp och bäverdämmen. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan.

Fri konnektivitet (fria vandringsvägar och flöde) i vattendraget och mellan anslutande vattensystem ska finnas, eftersom det är nödvändigt för de typiska arternas fortlevnad. De typiska fiskarterna (i området främst öring, stensimpa och nejönögon) ska finnas i livskraftiga bestånd som över tiden inte visar tecken på negativ påverkan. Det ska finnas ett art- och individrikt samhälle av typiska och karaktäristiska fiskar (t.ex. stensimpa) och bottenfauna (t.ex. dag- och nattsländelarver).

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Reglering av vattenföringen är det största och vanligaste hotet mot naturtypen. Det gäller småskalig utbyggnad i kvarvarande oreglerade vattendragssträckor eller fortsatt/ökad påverkan i redan reglerade vatten, till exempel sänkt minimitappning och ökad korttidsreglering.
- Reglering och vattenuttag kan orsaka störd flödesdynamik, vandringshinder, överdämning av våtmarks- och strandområden, torrläggning av vattendragssträckor och/eller ändrade näringsförhållanden.
- Skogsbruk i kantzonerna av ån, likväl som längs små tillflöden till ån (och längs ån uppströms), kan också orsaka skador på naturtypen. Särskilt om det leder till att ingen skuggande skog lämnas vid vattnet och att avvattning och körskador leder till att slam rinner ut i vattendragen. Markavvattning/skyddsdikning ger ökad avrinning och risk för erosion. Båda ingreppen kan orsaka grumling och igenslamning av bottenar samt förändrad hydrologi i strandmiljön. Även områden vid ån som översvämmas ibland är känsliga mot grävningar, körskador och skogsbruk.
- Jordbruk: intensiv växtodling i strandzonen ökar risken för erosion/grumling samt läckage av närings- och bekämpningsmedel. Upphörd hävd och/eller skogsplantering av strandnära ängar och mader ökar igenväxningstakten i strandzonen.

- Kanalisering, fördjupning och invallning för att förhindra översvämning. Minskade vattenståndsvariationer och jämnare flöde orsakar mer ensartade botten- och strandmiljöer och minskar förutsättningarna för arter som är beroende av naturlig flödesdynamik.
- Vattenuttag under lågflödesperioder innebär risk för uttorkning, förhöjda vattentemperaturer och syrgasbrist.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.
- Fiske: Ett för stort fisketryck på fiskarterna i vattendragen kan hota inte bara fiskarten själv utan även påverka ekosystemet som helhet.
- Vägar/järnvägar och skogsbilvägar; anläggning, underhåll och trafik kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag. Broar och vägtrummor kan utgöra vandringshinder och vara flaskhalsar vid höga flöden (med risk för utspolning av vägbankar mm).
- Utsläpp av föroreningar från punktkällor, till exempel avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet. Försämrade vattenkvalitet orsakad av antropogena diffusa källor - försurning, miljögifter (inklusive metaller) och eutrofiering. Kalkning av omgivande stränder och våtmarker förändrar de fysiska och kemiska förutsättningarna för strandmiljöernas naturligt förekommande arter. Kalkning av naturligt sura vattendrag påverkar förutsättningarna för de arter som är anpassade till naturligt sura förhållanden.

Bevarandeåtgärder

Åtgärder som behövs i naturtypen utöver de generella bevarandeåtgärderna på sidan 6:
Död ved är ett viktigt substrat i vattenmiljön. Det är därför viktigt att fallna träd inte förs bort utan sparas. Om andelen döda träd är låg kan åtgärder som påskyndar skapandet av död ved göras. Äldre träd som har höga naturvärden ska inte avdödas för att skapa död ved. Skuggningen av vattendraget ska inte heller försämrats av åtgärden. Även andra biotopförbättrande åtgärder (till exempel återföra lekgrus/sten eller minska vattnet grumlighet) i och uppströms Natura 2000-området kommer gynna de typiska arterna i bäcken.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatusen för naturtypen mindre vattendrag (3260) är otillfredsställande i hela Sverige utom i den alpina regionen. Detta trots att flera restaureringar har genomförts på senare tid. Fortfarande pågår en kraftig påverkan av mindre vattendrag ofta i form av övergödning eller fysisk påverkan (till exempel rensningar och vandringshinder). I den boreala regionen (både inom och utanför Natura 2000-områden) finns det uppskattningsvis 70 000 hektar mindre vattendrag (3260). För att en gynnsam bevarandestatus ska uppnås måste de finnas uppskattningsvis minst 70 000 hektar i samma område. Anledningen till att bevarandestatusen i boreal region är otillfredsställande är att kvaliteten och framtidsutsikterna är otillfredsställande och har en negativ trend.

I Ringarhultsån är naturtypen någorlunda välbevarad och har god förekomst av viktiga strukturer och funktioner. Många delsträckor har värdefull strandskog och flera forsande partier finns. Här finns emellertid flera dammar, både sådana som har dämmande funktion idag och sådana som sedan länge rasat. Förutom dessa dämmen utmed sträckan inom Natura 2000-området finns ett kraftverk vid DeGeersfors. Fiskfaunan är påverkad, t.ex. saknas öring i vattendraget. Vattenkvaliteten är god, med mycket god buffertkapacitet. Vattnet är inte försurad och pH-värdena är goda. Eventuellt är fisk- och musselfaunan påverkad av tidigare utsläpp från industrier uppströms som inte märks i nuvarande vattenkvalité. Bevarandetillståndet anses vara tillfredsställande.

6270 - Silikatgräsmarker

Arealen 0,5 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen silikatgräsmarker består av öppna betesmarker med högst 30 % krontäckning av träd och buskar. Fältskiktet är artrikt och har ett stort inslag av hävdgynnade arter som trivs på kalkfattig och näringsfattig mark. Artrikedomen är uppkommen ur en lång period av hävd och naturtypen är beroende av en fortsatt beteshävd. Vegetationens sammansättning varierar beroende på underlag och geografisk belägenhet.

Silikatgräsmarkerna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat.

Bevarandemål

Arealen av silikatgräsmarker (6270) i Natura 2000-området ska vara minst 0,5 hektar. Regelbunden hävd ska prägla naturtypen. Ingen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma, och den som eventuellt finns ska minska för att på sikt helt försvinna. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Träd och buskar ska utgöra enstaka till måttligt inslag och mindre ytor med blottad mark är ett positivt inslag. Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara naturlig/karakteristisk för naturtypen, t.ex. fältgentiana, kattfot, ögontröst och slätterfibbla. Utöver en artrik flora ska silikatgräsmarkerna även bevara en artrik fauna, där främst flertalet fjärilar ska kunna fortleva. Artsammansättningen och näringstillgången ska vara naturlig. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma.

Vad kan påverka negativt

I dagsläget finns inga ytterligare negativa naturtypsspecifika påverkansfaktorer utöver den generella hotbilden på sidan 6.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för naturtypen inom Ringarhultsån preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 6.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Mindre jordbruksföretag slås ihop eller läggs ned och urbaniseringen fortsätter vilket gör att mindre eller svårbrukade marker som ofta hyser den största mångfalden tas ur bruk och växer eller planteras igen med skog. Eftersom gräsmarker minskar i utbredning har också flertalet av gräsmarksnaturtyperna och deras typiska arter en fortgående negativ utveckling. Ett stort antal typiska kärlväxter med höga naturvärden förekommer i silikatgräsmarkerna som historiskt troligen har brukats som slätteräng. För naturtypen silikatgräsmarker (6270) är förekomstarealen i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) idag 126 000 hektar och bevarandestatusen är dålig. För att uppnå en gynnsam bevarandestatus i samma område har ArtDatabanken (2013) uppskattat att det behövs 380 000 hektar av naturtypen.

Naturtypen (6270) i Natura 2000-området hävdas genom bete och ingår helt i miljöersättningen (2015), det finns även ett artrikt fältskikt. Skötseln är generellt god med ett gott betestryck. Bevarandetillståndet anses därför som gynnsamt.

6410 - Fuktängar

Arealen 1,2 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Fuktängar är en naturtyp som kan delas in i två undergrupper: fuktängar på neutrala till alkaliska kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll och relativt artrika; samt fuktängar på surare jord, ibland torvrika, med blåtåtel, tåg- och starrarter. Fuktängarna i Ringarhultsån tillhör undergruppen fuktängar på surare jord.

Fuktängar är beroende av hävd, antingen genom bete eller genom slåtter. De kan vara mycket örtrika och ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också en mycket stor betydelse för fågellivet. Naturtypen är i normalfallet öppen med mindre än 30 % krontäckning av träd och/eller buskar. Fältskiktet ska ha en för naturtypen naturlig artsammansättning.

Bevarandemål

Arealen fuktängar (6410) ska vara minst 1,2 hektar i Ringarhultsån. Regelbunden hävd ska påverka området. Dock får inte betet vara allt för hårt. Det ska inte finnas avvattande diken eller körspår som medför en negativ påverkan på naturtypens naturliga fuktighet. Träd- och/eller buskskikt får förekomma i måttlig mängd. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Artsammansättningen ska vara naturlig/karakteristisk för naturtypen, främst i form av olika starrarter. De typiska arterna ska inte minska i antal och mängd utan helst öka. Ingen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma, och den som eventuellt finns ska minska för att på sikt helt försvinna. Ingen igenväxningsvegetation ska förekomma.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Dräneringar som torkar ut naturtypen

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för naturtypen inom Ringarhultsån preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 6.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Mindre jordbruksföretag slås ihop eller läggs ned och urbaniseringen fortsätter vilket gör att mindre eller svårbrukade marker som ofta hyser den största mångfalden tas ur bruk och växer eller planteras igen med skog. Eftersom gräsmarker minskar i utbredning har också flertalet av gräsmarksnaturtyperna och deras typiska arter en fortgående negativ utveckling. För naturtypen fuktängar (6410) är förekomstarealen i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) idag 27 400 hektar och bevarandestatusen är dålig. För att uppnå en gynnsam bevarandestatus i samma region har ArtDatabanken (2013) uppskattat att det behövs minst 110 000 hektar av naturtypen.

Naturtypen (6410) i Natura 2000-området ligger helt utanför miljöersättningen (2015, särskild skötsel). Området betades med nöt år 2015, betestrycket och skötseln är relativt bra. Men då skötseln inte regleras anses bevarandetillståndet vara otillfredsställande.

9010 - Taiga

Arealen 3,6 ha är inte fastställd i regeringsbeslut

Arealen 4,2 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer främst i den boreala zonen på fuktiga näringsrika marker till torra och näringsfattiga. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100 % och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg, ibland även med inslag av andra inhemska arter. Naturtypen taiga innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning. Det kanske viktigaste elementet för naturtypen är den döda veden som hyser en lång rad vedlevande svampar och insekter, dessutom är veden födosöks- och boplatser för många fågelarter. Naturtypen delas vanligen in i flera olika undergrupper beroende på dominerande trädslag samt successionsstadier.

Bevarandemål

Arealen av taiga (9010) ska vara minst 3,6 hektar i Ringarhultsån. Krontäckningen ska variera mellan tätare och glesare beskogad mark med ett olikåldrigt och flerskiktat trädskikt. Barrträd ska dominera naturtypen, ovanför förkastningsbranten ska tall dominera i trädskiktet och i eller nedanför branten. Lövträd ska utgöra ett enstaka till måttligt inslag. Det ska finnas tämligen allmänt med grov och solbelyst död ved till exempel torrträd, hålträd, liggande stockar, halvdöda träd eller branddödade träd. Förekomsten av äldre träd ska vara måttlig till riklig och det ska finnas en föryngring av ovan nämnda arter.

Hela eller stora delar av naturtypen ska vara skogsbrandspåverkad, även andra omvälvande störningar så som insektsangrepp, stormfällning eller bete ska tillåtas påverka naturtypens dynamik och struktur. Andra småskaliga naturliga processer som trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning är positivt och ska förekomma inom området. Igenväxningsvegetation (till exempel gran) ska inte tillåtas dominera i fältskiktet. Typiska och karaktäristiska arter ska kunna fortleva långsiktigt i området och det ska finnas en art- och individrik förekomst av insekter (t.ex. skalbaggar), mossor (t.ex. blåmossa), svampar (t.ex. ostticka) och lavar.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Exploatering.
- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller tas bort. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödning, markberedning, dikning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Markskador. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras. Detta gäller större markskador.
- Fragmentering. I den mindre skalan kan exempelvis skogsbilvägar leda till fragmentering av vissa organismers populationer, medan andra organismer påverkas negativt när skogsbestånden blir alltför isolerade i landskapet. På landskapsnivå utgör fragmentering ett betydande hot genom att partier med äldre skog förekommer allt mer isolerat, och genom att sammanhängande områden med kontinuitetsskogar splittras upp genom avverkningar.
- Brist på dynamik. Arterna förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller särskilt brand som verkar över stora ytor, men andra viktiga dynamiska krafter är översvämning, vind och angrepp av insekter och svamp.

- Älg och annat vilt som påverkar återväxt av bl.a. lövträd.

Bevarandeåtgärder

Åtgärder som behövs i naturtypen utöver de generella bevarandeåtgärderna på sidan 6: Naturtypen taiga i Natura 2000-området Ringarhultsån ska till stor del lämnas för ”fri utveckling” huvudsyftet med området är att bevara och skapa en kontinuitet i trädskiktet för att säkerställa en god miljö i och kring vattendraget. Vissa naturvårdsåtgärder kan dock behövas för att kompensera en minskad frekvens av naturliga störningsprocesser.

Igenväxning av gran är generellt ett betydande problem i naturtypen om igenväxning av gran blir ett betydande problem i de delar som domineras av andra trädslag kan det åtgärdas med en naturvårdsbränning eller röjning av gran, dock är naturtypen utspridd och relativt liten så naturvårdsbränning är inte aktuellt i detta område.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Naturtypen 9010 förekommer i hela landet med tyngdpunkten av utbredningen i den boreala zonen. Marker som normalt brukas som produktionsskogar tillhör ofta naturtypen taiga och det är endast i de fjällnära regionerna som det finns kvar betydande områden med äldre skog i sena successionsstadier. Naturtypen taiga (9010) har en negativ utveckling eftersom skogsbruket i marker med höga naturvärden och fjällnära skog fortsätter, dessutom har intresset för biobränslen, skogsgödsling och skogsodling med främmande trädarter ökat under senare år. Samtidigt har hänsynen vid skogsavverkning ökat och arealen skyddad skog har utökats. År 2013 var förekomstarealen av taiganaturtypen i den boreala regionen (både inom och utanför Natura 2000-områden) 1 330 000 hektar och för att naturtypen (9010) ska uppnå gynnsam bevarandestatus behövs det uppskattningsvis 3 500 000 hektar i samma område. Bevarandestatusen för naturtypen taiga (9010) är idag dålig i den boreala regionen och utvecklingen är övervägande negativ.

I Ringarhultsån har inget betydande skogsbruk förekommit i modern tid och skogen befinner sig i ett relativt sent successionsstadium. Naturtypen saknar formellt skydd, men utgör antingen nyckelbiotop, objekt med naturvärden eller ingår i åns skyddszoner. Bevarandetillståndet för naturtypen anses vara tillfredsställande.

Kartor

Kartor som visar områdets läge, yttergränser, naturtypernas utbredning, samt äldre ekonomiska kartor finns sist i planen.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2016-12-14).

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2016-12-14).

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2016-12-14).

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2016-12-14).

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVÅ), <http://www.jordbruksverket.se/> (2016-12-14).

Dokument:

Naturvårdsverkets vägledningsdokument för habitat och ArtDatabankens vägledningar för arter.

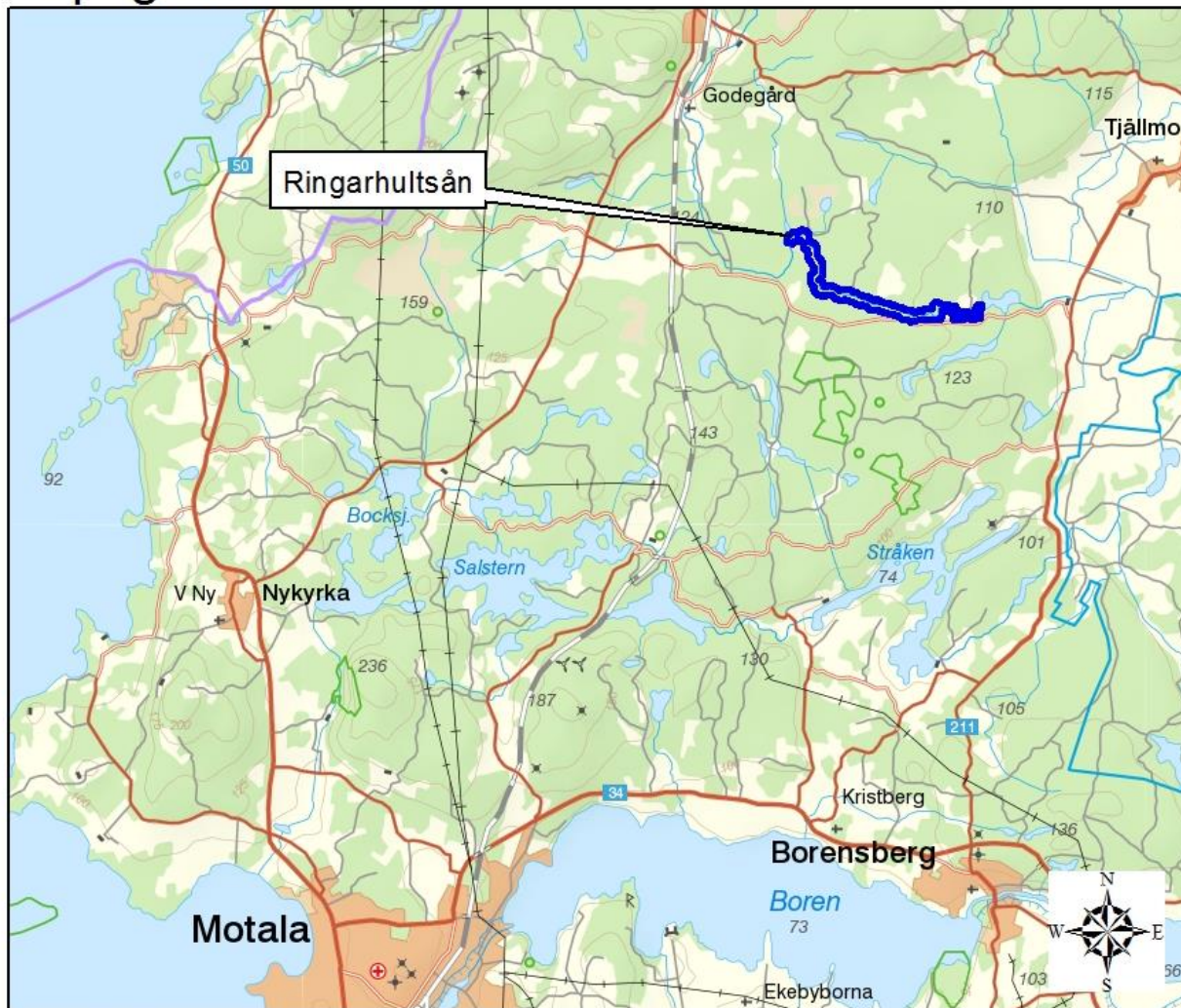
Wenche Eide (red.), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Gustafsson, P., Biotopkartering av vattendrag inom Östergötlands kalkverksamhet år 2005-2006 -

Framtagande av bakgrundsmaterial till planering av biologisk återställning, EKOLOGI.NU.

Bevarandeplan för Ringarhultsån Natura 2000-område, fastställd 2011-04-08.

Topografisk karta

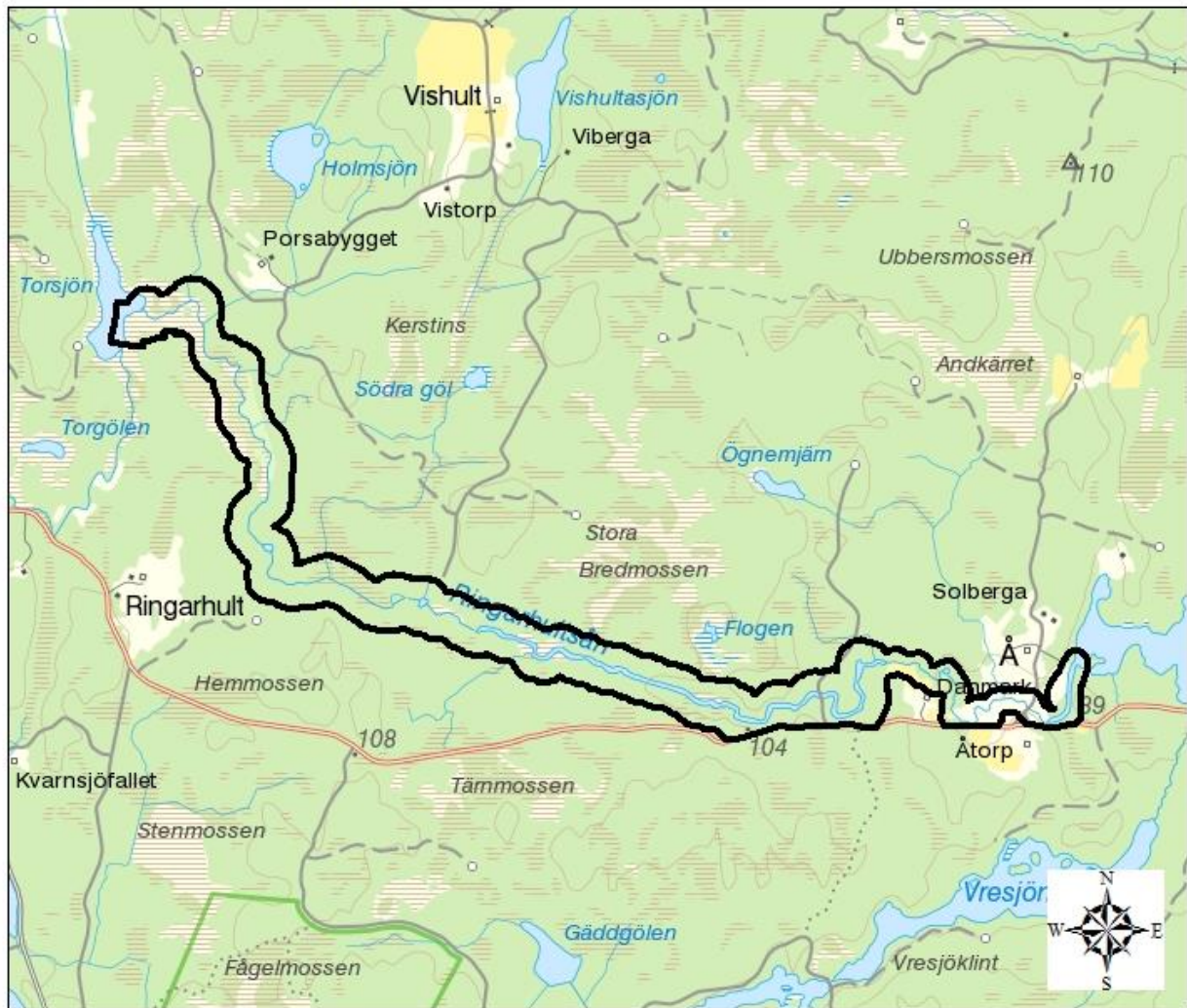
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 2 4 8 12
Kilometer

 Natura 2000-området

Översiktskartan visar att Ringarhultsåns Natura 2000-område ligger strax nordöst om Motala.

Ekonomisk karta

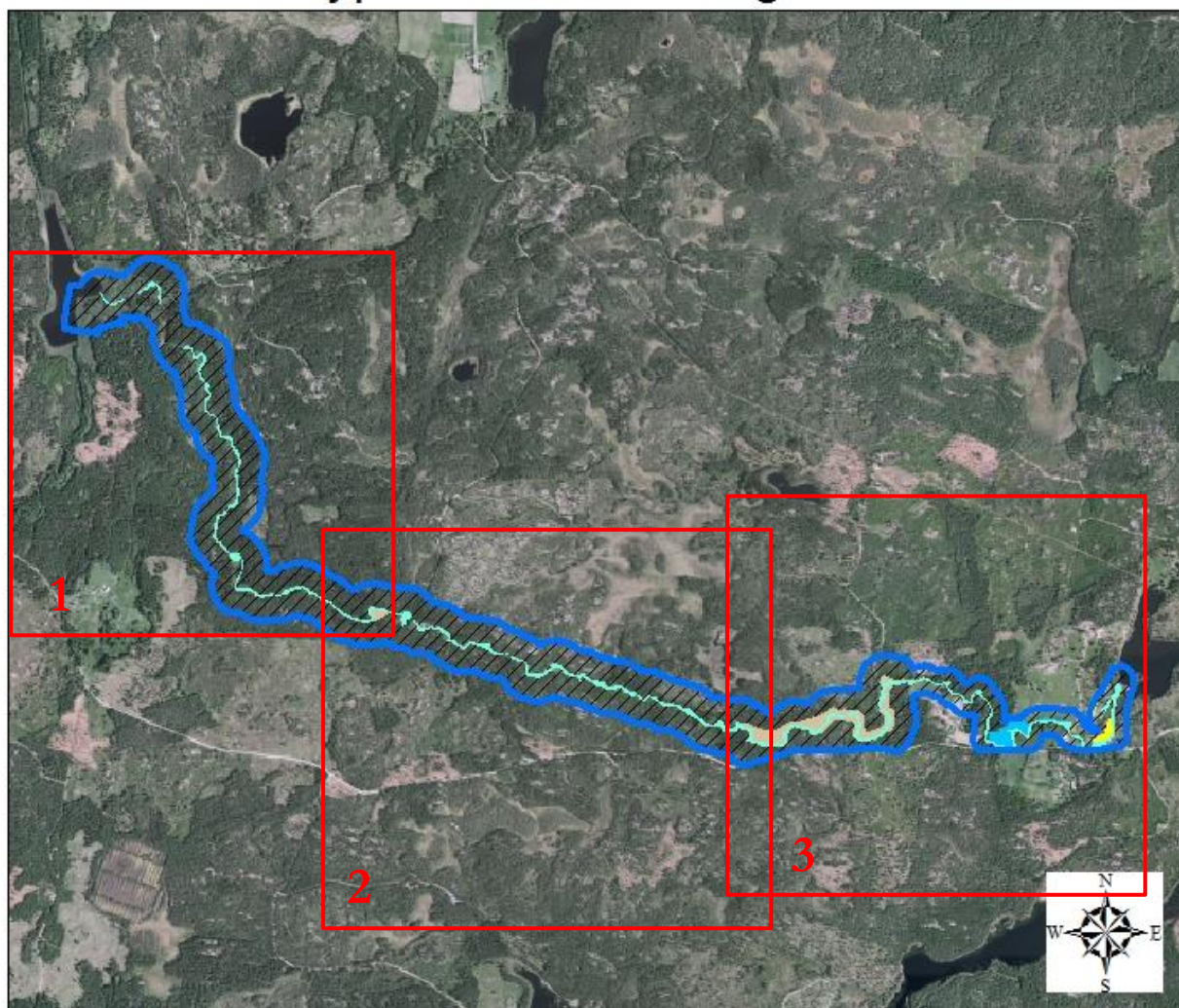
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,5 1 2
Kilometer

 Natura 2000-området

Kartan visar yttergränserna för Ringarhultsån.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

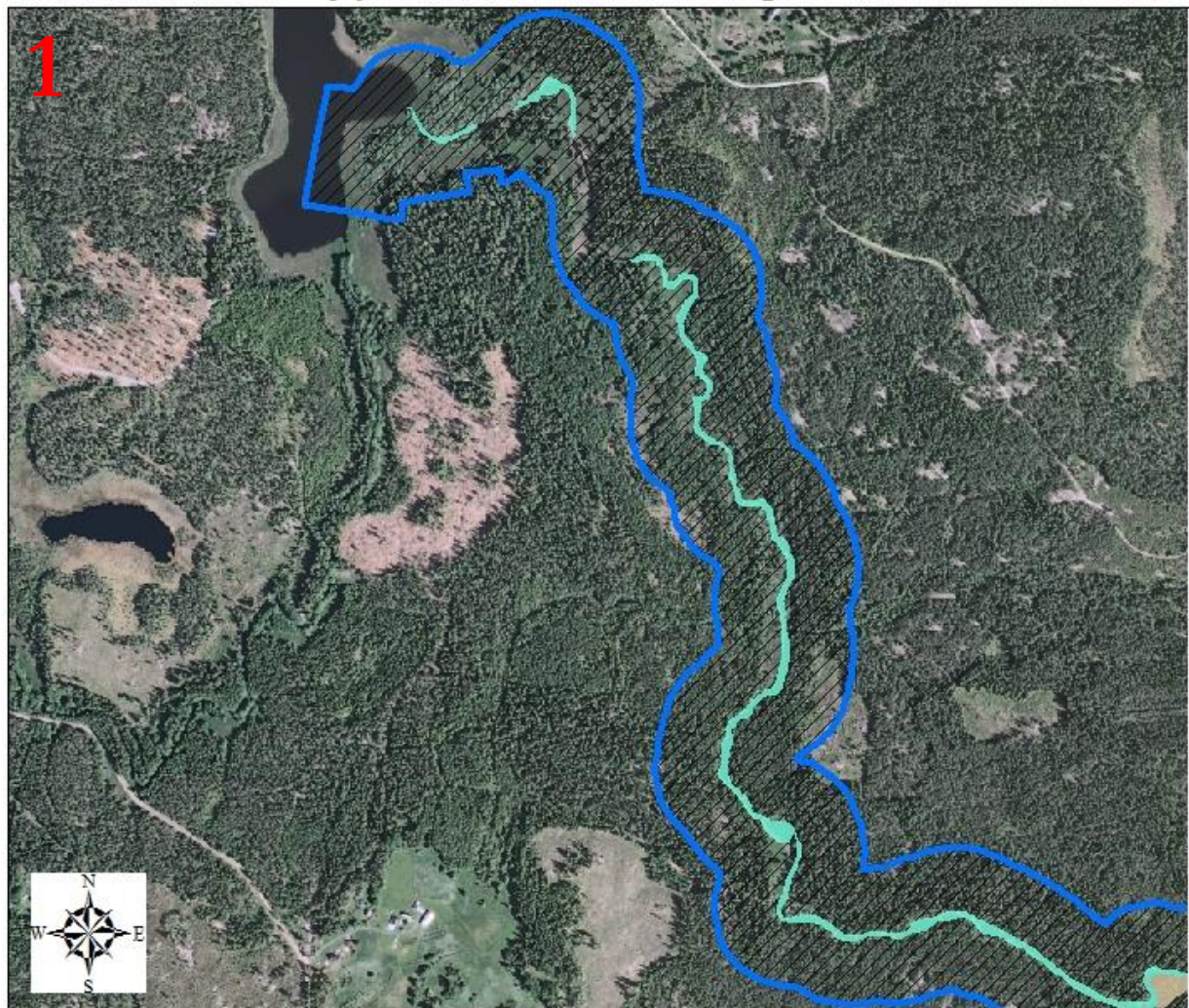
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,5 1 2
Kilometer

	Natura 2000-området	
	3260 Mindre vattendrag	9,4 ha
	6270 Silikatgräsmarker	0,5 ha
	6410 Fuktängar	1,2 ha
	9010 Taiga	3,6 ha
	Annan naturtyp	

Flygfotot visar en överblick på naturtypernas utbredning i området. För mer detaljerade kartor se sida 18-20. De röda fyrkanterna är vad som syns i de detaljerade naturtypskartorna.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

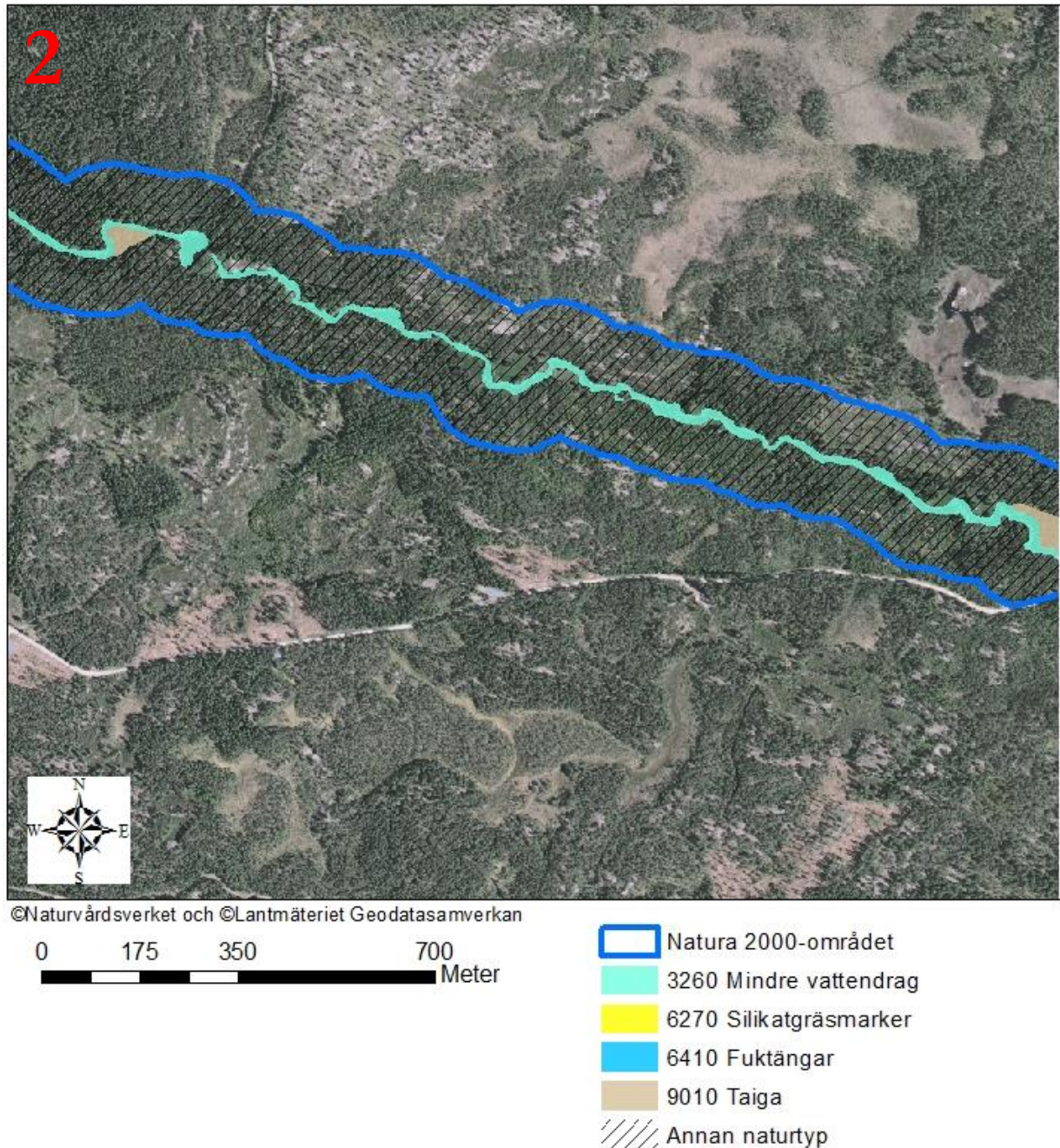
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 175 350 700
Meter

- Natura 2000-området
- 3260 Mindre vattendrag
- 6270 Silikatgräsmarker
- 6410 Fuktängar
- 9010 Taiga
- Annan naturtyp

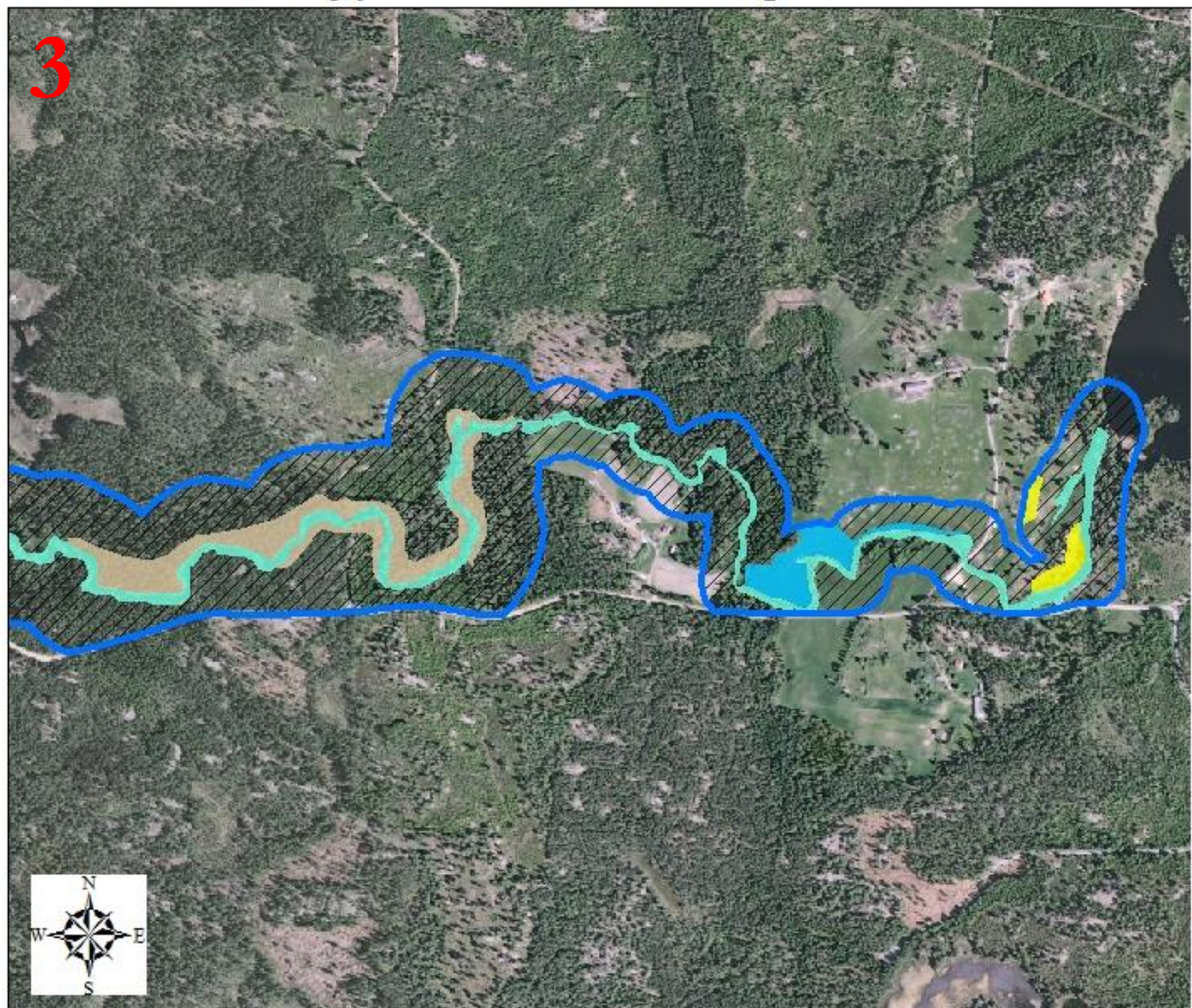
Naturtypernas utbredning i västra delen av Natura 2000-området.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

Naturtypernas utbredning i mittersta delarna.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

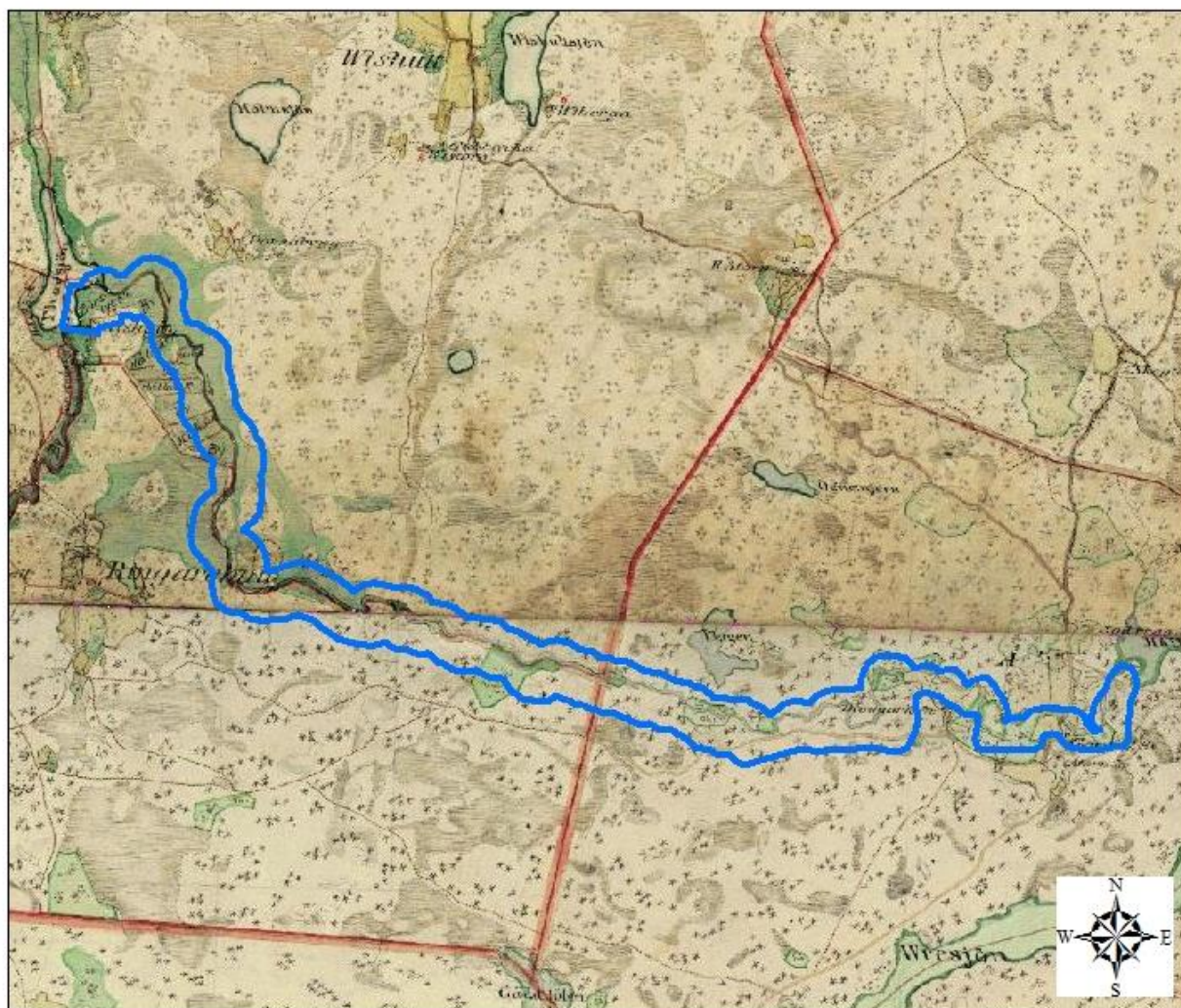
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 175 350 700
Meter

- Natura 2000-området
- 3260 Mindre vattendrag
- 6270 Silikatgräsmarker
- 6410 Fuktängar
- 9010 Taiga
- Annan naturtyp

Naturtypernas utbredning i områdets östra delar.

Häradskarta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,5 1 2
Kilometer

 Natura 2000-området

Häradskartan, från slutet av 1800-talet, visar att stora delar av dagens sankängar hävdades som slätteräng (grön färg). Störst omfattning hade hävden nedströms Torsjön där stora igenväxande våtmarker idag finns. Andra delar av sankmarkerna hålls naturligt öppna av återkommande översvämningar.